

EUSKARAREN ARAUAK ETA ERABILERAK
herri administrazioan, arlo juridikoan eta kriminologiaren esparruan

“Ulertzeko Eskubidea” Europar Batasunean eta mundu zabalean. Zertan datza eskubide hori? Zer ondorio ditu erakunde publikoentzat? Zer ekimen bideratu dira gaztelaniaren zein euskararen erabilerari dagokionez alor honetan?

AINHOA ALTZUGUREN ETA ENARA CONDE

AURKIBIDEA: I. Ulertzeko eskubidearen definizioa. II. Ulertzeko eskubidearen jatorria. III. Ulertzeko eskubidea mundu mailan: 1. Ulertzeko eskubideari lotutako elkarteak. 2. Ulertzeko Eskubidea Europan. 3. Ulertzeko Eskubidea Amerikan. IV. Gaztelaniaren erabilerari lotuta alor honetan egindako ekimenak. V. Euskararen erabilerari lotuta alor honetan egindako ekimenak. VI. Ondorioak.- Bibliografia.

I. Ulertzeko eskubidearen definizioa

Ulertzeko eskubidea, herritarrek beraien kabuz arau indibidualen eta kolektiboen edukia ulertzeko duten eskubidea da. Beraz, ez da helburu etiko bat, ezta aukera bat ere, eskubide bat da.

Ulertzeko eskubidea, kasu batzuetan ahaztutako kontzeptu bat da, eta eskubide hau Estatuko Konstituzioaren eta nazioarteko izaera duten arauen bitartez babestua dago.

Eskubide honi dagokionez, Estatuaren betebeharra da hizkuntza juridiko eta administratiboa erraztea, eskubide honen ez-betetzeak ekintza publikoetan zailtasuna ekartzen baitu. Eskubide honen betetzeak ez du bakarrik ulermenaren aldetik abantaila ekartzen, bazterkeria sozialaren aurka joateko bidea ere bada.

Estatuak, bere hiru ardatzetan, herritarrari begiratu behar dio, bere benetako hartzailleak baitira eta hauentzako gertutasun handiagoa ematen duen hizkera batean helarazi beharko litzuke mezu eta informazioak. Ulertzeko eskubidea betetzen dela esan ahal izateko, erabaki administratibo, lege aldekoak zein judizialak herritarrek ulertzeko modukoak izan behar dira. Beharrezkoa da geure komunikazioa berritzea bai konektatzeko, bai konbentzitzeko.

Botere publikoa aditzera ematen denean, garbi izan behar du bere entzule edo hartzailea aditzera emate hori egiazko bihurtzea ahalbidetzen duen legitimitatedun titularra dela. mezu ilun bat helarazten duen pertsona baten eskutik, ez da bakarrik ezjakintasuna ondorioztatu behar, baizik eta mezua nahita iluntzeko helburu bat ere, hizkuntzaren teknifikazioaren argudioan babestua. Horrek demokraziaren eta herritarren askatasunen funtsari eragiten dio.

Botere Publikoak Zuzenbidezko Estatu Demokratiko batean, mezuak, egintzak, disposizio zein arau ulergarriak transmititu behar ditu, herritarrentzat ulergarriak izango direnak. Garbi geratu behar da ez garela zailtasunak dituzten pertsonen ulermen mailaz hitz egiten ari zehazki. Herritar guztiez hitz egiten ari gara, herritar guztiek ulertzeko eskubide bera dute, beste arrazoi askoren artean ordaindu egiten dugulako.¹

II. Ulertzeko eskubidearen jatorria

Espanian ulertzeko eskubidearen jatorria **2002ko apirilaren 16ko Justiziaren aurreko Hiritarren Eskubideen Gutunean** jasotzen da.² Bertan adierazten den moduan, herritarrok eskubidea dugu jakinarazpen, zitazio, epatze, errekerimendu judizial, epai eta ebazpen judizialek kontzeptu erraz eta ulergarriak izateko, beldurra eragiten duten alderdiak ekidinez. Era berean, herritarrok eskubidea dugu prozesu baten bistan zuzenbidean adituak ez diren guztiok ulertzeko moduko hizkera erabiltzeko. Azken finean herritarrok eskubidea dugu bitartekari izan beharrik gabe zuzenbidean adituak diren pertsonen ahozko komunikazio eta idazkiak ulertzeko.³

Hau oinarrian izanda, 2010eko otsailean Espainiako Gobernuak, Justizia Modernizazioaren Planaren barruan egonda, Hizkera Juridikoaren Modernizaziorako Komisio bat sortu zuen, ondoren sakonago aztertuko duguna.⁴

Espainiako Konstituzioan ez da aipamen zehatzik egiten ulertzeko eskubideari. Hala ere, Espainiako Konstituzioaren 24.1 artikuluan aurreikusitako babes judizial eraginkorrari egin behar diogu erreferentzia. Artikulu honen arabera, denok dugu prozesu judizial batera jotzeko eskubidea eta Auzitegi Konstituzionalaren ustetan, prozesu horretan emandako ebazpena arrazoitua izan behar da. Ebazpena arrazoitua izateko galdatutako baldintzen artean, hizkera juridiko ulergarria erabiltzea barneratzeko beharra aurreikusten du Hizkera Juridikoaren Modernizaziorako Komisioak.⁵ Ondorioz, hizkera judizialaren argitasun eta ulergarritasuna babes judizial eraginkorraren oinarrian egongo litzateke, funtsezko baldintza baita zuzenbidea ulertzeko eta aplikatzeko.⁶

III. Ulertzeko eskubidea mundu mailan

¹ INSTITUTO DE LECTURA FÁCIL, (2017): *Comprender y hacernos entender*, Madril, 6-10.or.

² Justiziaren aurreko Hiritarren Eskubideen Gutuna hemen duzue eskuragarri: <https://www.justizia.eus/servlet/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobheadername1=Content-Disposition&blobheadervalue1=filename%3Ddocumentos-303-carta-derechos.pdf&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1290510248164&cssbinary=true&miVar=1511794701805>

³ URETA GUERRASA, Juan Antonio (2012): *Técnicas de Argumentación Jurídica*, Ed. Ediciones Legales, Lima, 105-106.or.

⁴ MINISTERIO DE JUSTICIA (2009): *Informe de la Comisión de modernización del lenguaje jurídico*, Madril, 1.or.

⁵ FUGALI MILIONE, Ciro, (2015): *El derecho a la motivación de las resoluciones judiciales en la jurisprudencia del Tribunal Constitucional y el derecho a la claridad: reflexiones en torno a una deseada modernización del lenguaje jurídico*, Estudios de Deusto: revista de la Universidad de Deusto, 63:2, 173-188.

⁶ MONTOLÍO, Estrella (2014): *Hacia la modernización del discurso jurídico*, Ed. Universidad de Alicante, Alicante, 25.or.

1. Definizioa

Alde batetik **“Clarity”** elkarteak dugu. 1983 urtean sortu zen Erresuma Batuan abokatu talde baten eskutik. Gaur egun, 50 estatu ezberdinetako 650 kide dituen nazioarteko mugimendu bat da eta bere helburua, hizkera juridiko argia bultzatzea da.⁷

Bestetik **“The plain language association internacional”** asoziazioa dugu. Irabazteko asmorik ez duen nazioarteko asoziazioa da hau eta eremu ezberdinetako adituez osatuta dago (20 estatu ezberdinetako kideak daude). Hauen helburua ere hamar hizkuntzetan hizkera juridikoa argia izatea da.⁸

2. Ulertzeko Eskubidea Europar Batasunean

Ulertzeko eskubidearen garapena, herrialde bakoitzaren zuzenbidearen ezaugarriak lotu behar zaie. Alde batetik, **Erresuma Batuan**, hizkera juridikoa ahalik eta sinpleena egiteko ohitura handia dago eta horri lotuta hainbat plangintza garatu dituzte, adibidez **“Plain English Campaign”** 1979an.⁹ Plan honen helburu nagusia “gobbledygook” deituriko hizkera burokratiko konplexua baztertzea zen. Era honetan, gobernuko idazkiak berridazteko politika bat finkatu zen eta horren arrakasta ikusita, abokatutzaren eremuan eta sektore pribatuan hainbat ikastaro eman ziren dokumentuak era argiagoan idatzi eta editatzen ikasteko. Plan honen web-orrian testu juridikoak ulergarriagoak egiteko aholkuak ematen dira eta idazkera argiagoa izateko ikastaroak ere ematen dituzte.¹⁰

Frantzian, Espainian bezala, Komisio berezi bat sortu zuten (**Comité d’orientation pour la simplification du langage administratif**) 2001eko uztailaren 2an hizkera administratiboa sinplifikatzearen. Honela, hizkera ofiziala herritarrentzat argiagoa izateko helburuarekin hainbat ekimen bultzatu zituzten.¹¹

Suedian hainbat proiektu bultzatu dira arlo honetan. Alde batetik 1976 urtean arlo linguistikoko aditu bat kontratatu zen gobernuko dokumentuen hizkeraren modernizazioa antolatzeko. Ondoren, adituen talde bat sortu zen lan hau egiteko (gaur egun **“Plain Swedish Group”** bezala ezagutzen dena).¹² Gaur egun, talde honen helburu nagusienetako bat hizkera sinple, argia eta erraza erabiltzeko proiektuak egin eta sustatzea da.¹³

3. Ulertzeko Eskubidea Amerikan

⁷ Hemen duzue erakundearen web orria: <http://www.clarity-international.net/about/aboutus/>

⁸ Hemen duzue erakundearen web orria <http://plainlanguagenetwork.org/>

⁹ “Plain English Campaign” hemen duzue eskuragarri: <http://www.plainenglish.co.uk/>

¹⁰ INSTITUTO DE LECTURA FÁCIL, (2017): *Comprender y hacernos entender*, Madril, 22.or.

¹¹ Hemen eskuragarri:

https://www.fonction-publique.gouv.fr/files/files/Espace_Presse/plagnol/cosla_151203.pdf

¹² “Plain Swedish Group” hemen duzue eskuragarri:

http://elibrary.lt/resursai/Uzsienio%20leidiniai/Countries/Sweden/Justice/2001/mj2001_03.pdf

¹³ INSTITUTO DE LECTURA FÁCIL, (2017): *Comprender y hacernos entender*, Madril, 22.or.

Kanadan idazkera legegileari buruzko konbentzioak egiten dira Lege Erreformaren Komisioaren eta Hizkera Uniformearen Konferentziaren laguntzarekin. Bertan hizkera arrunta eta argia erabiltzeko printzipioak adierazten dira, dokumentu araugileen idazkera estandarizatu eta modernizatzeko helburuarekin. Horrez gain, “Comité Intersecretarial de Plain Language” eta Alfabetizazioen Idazkaritza Nazionalak lan ugari egiten ari dira hizkera erraz eta argia erabiltzeko teknikak sustatzeko.¹⁴

Estatu Batuetan, “Plain English for Lawyers” liburua argitaratu zen abokatuek era argian idazteko aholkuekin. Bestetik lege berezi bat onartu zen 1976.urtean arau juridikoetako hizkera argitzearen.¹⁵

Kolonbian, 2010.urtean “Guía del lenguaje ciudadano para la Administración Pública colombiana” egin zen administrazioko hizkera hizkera arrunt batera itzultzeko helburuarekin. 2014. urtean 1712 Legea eman zen eta horren bidez “Ley de Transparencia y del Derecho de Acceso a la Información Pública Nacional” onartzen zen. Ondoren, 2015.urtean “Guía de Lenguaje Claro para Servidores Públicos colombianos” eman zen.¹⁶

Argentinan “Proyecto de Comunicación en Lenguaje Claro” egiten ari dira, estatuko finantza administrazioaren idatzizko komunikazioa hobetzeren.¹⁷

IV. Gaztelaniaren erabilerari lotuta alor honetan egindako ekimenak

Espainia ez da oso aurrerakoia izan eremu honetan; hain zuzen ere, orain dela urte gutxi ekin zitzaion hizkera juridikoaren modernizazioari.

Aurrekari ahul bat ikus dezakegu 1997an Botere Judizialaren Kontseilu Orokorrak egindako Liburu Zurian.¹⁸ Bertan esan zen bezala, hiritarrek egindako kexen erantzuna hizkera argi eta zehatzean egingo da, zailtasunik gabe ulertzeko moduan.

Ondorioz, 2002ko Justiziaren aurreko Hiritarren Eskubideen Gutuna argitaratu arte ezin dugu esan alor honetan Espainian ekimen garrantzitsurik egin zenik.¹⁹

¹⁴ Hemen duzue eskuragarri Kanadari buruzko informazio gehigarria:

<http://www.btb.termiumplus.gc.ca/tcdnstyl-chap?lang=eng&lettr=chapsect13&info0=13>

¹⁵ Hemen duzue eskuragarri Estatu Batuei buruzko informazio gehigarria: <https://plainlanguage.gov/>

¹⁶ Hemen duzue eskuragarri: “Guía de Lenguaje Claro para Servidores Públicos colombianos”

http://www.portaltributariodecolombia.com/wp-content/uploads/2015/07/portaltributariodecolombia_guia-de-lenguaje-claro-para-servidores-publicos.pdf

¹⁷ Hemen duzue eskuragarri: <https://www.agn.gov.ar/informes/fortalecimiento-del-sistema-nacional-de-inversion-publica-fosip>

¹⁸ Liburu Zuria hemen duzue eskuragarri:

<http://www.castillalamanca.es/sites/default/files/documentos/pdf/20161220/2. libro blanco de la justicia a documento no 2.pdf>

¹⁹ Justiziaren aurreko Hiritarren Eskubideen Gutuna hemen duzue eskuragarri:

<http://www.poderjudicial.es/cgpi/eu/Zerbitzuak/Herritarrei-arreta-emateko-dauden/Herritarrentzako-gidak/Hiritarren-eskubideen-gutuna-justiziaren-aurrean>

Urte batzuk beranduago, 2005.urtean **Gardentasunaren Plan Judiziala** egin zen.²⁰ Plan horretan hizkera juridikoa modernizatzeko atal berezi bat jorratu zen.

Hala ere, ulertzeko eskubideari lotutako jarduera edo ekimen nagusia 2009.urtean eman zela esan dezakegu. Urte horretan, **Justiziako hizkeraren modernizaziorako Plangintza Estrategiko** bat argitaratu zen, 2009-2012 urteetarako.²¹ Honen bitartez, politika publikoaren helburu gisa ezarri zen hizkera juridikoaren argitasuna, kalitatea eta ulergarritasuna lortzea. Plangintza honetan aurreikusitako ekimen nagusietako bat, aipatutako helburu eta jarduera gauzatzeko komisio bat eratzea zen.²²

Hau honela izanik, 2009ko abenduaren 30an Espainiako Gobernuak, Justizia Modernizazioaren Planaren barruan egonda, **Hizkera Juridikoaren Modernizaziorako Batzorde** bat sortu zuen. Komisio honetako presidentea estatuko Justizia Idazkaria zen eta presidente orde bat eta eremu juridiko eta linguistiko ezberdinetako 8 bokalek ere parte hartzen zuten bertan. Komisio honen helburua, zuzenbideko profesionalek erabiltzen duten hizkeraren inguruko gomendioak ematea zen, gomendio horien nahia izanik herritarrontzat argiago eta ulergarriagoa den hizkera erabiltzea. Gaur egun esan daiteke Komisio honen lorpen handienetako bat argitasun-eskubidearen existentzia aldarrikatzen da.²³

Komisio honek 2011ko irailean hizkera juridikoaren modernizaziorako **txosten** bat argitaratu zuen.²⁴ Txosten horretan, ulertzeko eskubidearen adierazpena jasotzen da eta hizkera juridikoaren modernizazioaren alde egiteko jardueren ahalegina azaltzen du Batzordeak. Ondoren, hizkeraren berrikuntza hori lortzeko gomendioak aurreikusten ditu, bai profesionalei begira, bai instituzioei begira, bai komunikabideei begira.

Lehenik, **profesionalei egindako gomendioak** aipatuko ditugu. txostenean esaten da zuzenbideko estatu batean beharrezkoa dela ekintza eta arau juridikoak ulergarriak izatea. Gainera, zuzenbideko profesionalen ahozko eta idatzizko espresioaren ulergarritasun eta argitasunak segurtasun juridikoa handitzen du eta pertsonok euren eskubide eta obligazioak ezagutzea eta erabiltzen jakitea dakar. Hau da, herritarrak etengabe erlazionatzen dira zuzenbidean adituak diren profesionalekin eta horregatik, profesional horiek euren azalpenak era argian adierazteko erantzukizuna dute. Komisio honek burutu duen azterketa sakona dela eta, ondorioztatu du, zenbait kasutan, hizkera juridikoa, iluna eta arkaismoz beteuta egoten dela, eta horrek hizkera juridikoa ulertzea zailtzen duela.²⁵

²⁰ Gardentasunaren Plan Judiziala hemen eskuragarri:

https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2005-17951

²¹ Justiziako hizkeraren modernizaziorako Plangintza Estrategikoa hemen duzue eskuragarri:

https://www.mjusticia.es/estatico/cs/mjusticia/pdf/PEModernizacion2009_2012.pdf

²² MAESTRE MARÍN, Jorge (2015): *El derecho a comprender el lenguaje jurídico*, El traductor invisible.

²³ MINISTERIO DE JUSTICIA (2009): *Informe de la Comisión de modernización del lenguaje jurídico*, Madrid, 1.or.

²⁴ Hemen duzue eskuragarri txostena:

https://www.administraciondejusticia.gob.es/paj/PA_WebApp_SGNTJ_NPAJ/descarga/Informe%20de%20la%20Comisi%C3%B3n%20de%20Modernizaci%C3%B3n%20del%20Lenguaje%20Jur%C3%ADdico.pdf?idFile=9267a586-1b77-478b-b094-c44052cb3156

²⁵ MINISTERIO DE JUSTICIA (2009): *Informe de la Comisión de modernización del lenguaje jurídico*, Madrid, 5-14.or.

Arazo honi aurre egiteko, zenbait gomendio egiten dira profesionalei, zehazki, euren diskurtsoa, paragrafoak, perpausa, terminologia, iturrien adierazpenak eta erreferentziak idazteko orduan hobetu behar dituzten aspektuak aurreikusiz.

Diskurtsoari dagokionez, kontuan hartu behar dugu diskurtso juridikoa testu mota ugarietan gauzatzen dela, bai idatzizkoak bai ahozkoak. Testu oro koherentea izan behar da bere edukiekiko eta kongruentea zati bakoitzarekiko. Horrela, dokumentu juridikoak egiterakoan arrazoinamendu logiko eta juridikoa edukitzeaz gain, argudiaketari lotuta ordena zehatz bat jarraitu beharko dute arrazoinamendu horiek.

Paragrafoari dagokionez, argi izan behar da paragrafo bakoitzak ideia bat landu behar duela eta puntu eta bereizi batekin banatzen direla. Paragrafoen bidez, testuko informazioa zatitu eta antolatu egiten da eta paragrafoak era egokian ordenatzen badira ongi egituraturako testuak lortuko dira. Zuzenbidean adituak diren pertsonak paragrafo luzeegiak idazten dituzte eta horrek irakurlearen atentzioa galtzea dakar. Gainera, errepikapenak eta esaldi koordinatu eta mendekoak saihestu behar dira, eta esaldi arruntagoak egin konektore egokiak ere erabiliz.

Bestetik, *perpauzak*, komunikazio unitate bati egiten dio erreferentzia. Testu juridikoek ohikotasunez perpaus oso luze eta konplexuak erabiltzen dituzte eta beharrezkoak ez diren hitz edo formulazioak gehitzen dituzte. Honela, enuntziatu oso luzeak izaten dituzte testu juridikoek eta oso zailak izaten dira ulertzeko. Ondorioz, zuzenbideko profesionalak esaldi laburrak egiten saiatu beharko dira, sintaxi arruntagoa erabiliz, behar adina puntuazio marka finkatuz, eta egitura pasiboak, gerundioak eta arkaismoak ekiditen saiatuz.

Terminologia, profesionalek erabiltzen duten hizkera tekniko edo espezializatua da. Baina, herritarrok orokorrean, zuzenbideko profesionalen hizkera bereziki ulergaitza dela uste dute. Horri aurre egiteko, zuzenbideko profesionalek euren hizkera teknikoko hitz berezi horiek aipatzean (arkaismoak edo latinezko lokuzioak adibidez), ondoren horien azalpen bat egin beharko dute. Hain zuzen ere, hizkera modernizatu nahi izanez gero, gardentasuna eta argitasuna bilatu behar dira eta profesionalen lexikoa euren hartzaileek ulertzeko modukoa izan beharko da.

Askotan testu juridikoek *aipamenak* era okerrean egiten dituzte. Testu luzeen aipamenak komatxoaren bidez idatzi beharko dira eta paragrafo ezberdin batean. Testu laburren aipamenak aldiz, komatxorik gabe eta letra etzana erabili gabe idatzi behar dira. Testu juridikoek lege eta jurisprudenzien *erreferentzia* ugari biltzen dituzte. Baina erreferentzia horiek ez badu estandarizatuak eta kasu askotan nahasmena dakarte. Horretarako, erreferentziak nola egin behar diren jakiteko pausu batzuk jarraitu behar dira; bestelako arloetan erabiltzen diren modeloak aplikagarri direlarik.

Bigarrenik, erakundeei egindako gomendioak aztertuko ditugu. Zuzenbideko adituek erabili beharreko hizkuntzaren oinarriak instituzioetan daude eta horregatik instituzioen arteko elkarlana beharrezkoa da. Instituzioei egindako gomendioen artean, zuzenbidean adituak direnen formazio linguistikoa, praktika onen ezagutze publikoa, hizkera juridikoa

herritarrei hurbiltzea, dokumentu juridikoen estandarizazioa, hizkera argitzeko teknologia zerbitzuak, eta instituzionalizazioari buruz hitz egiten da.²⁶

Hizkera juridikoaren modernizazioak eta argitasunak duen oztopoetako bat, juristek hasierako momentutik idazteko ohitura edo modu zehatz bat barneratzen dutela da, eta urteak pasa ahala, idazkera modu hori aldatzea zaila izaten da. Beraz, *zuzenbidean adituak direnen formazio linguistikoa* funtsezkoa da eremu honetan eta hasierako momentutik (unibertsitatean sartzen direnetik) erakutsi behar zaie zuzenbideko profesionaleri hizkera argi eta ulergarrian adierazten eta gero, profesionalen karrera guztian zehar lagundu.

Beste aldetik, komisioren ustetan sustapenetan oinarritutako sistema bat sortu behar da *praktika onen ezagutze publikoari* lotuta. Hau da, periodikoki ohorezko adierazpen bat egin beharko litzateke hizkera juridikoaren argitasunean jardun duten zuzenbideko adituei. Gainera, komunikazio prozesu oroko bi alderdi egotea eskatzen du, emailea eta hartzailea eta elkar ulertzea funtsezkoa da. Hartzailea herritarra denez eta posizio ahulagoan dagoenez, instituzioek herritarrei instrumentu nahiko eman beharko dizkiete euren eskubideak ulertzeko. Izan ere, horrela lortuko litzateke *hizkera juridikoa herritarrei hurbiltzea*.

Dokumentu juridikoen estandarizazioa ere aipatzen da gomendioen barruan. Komisioak egindako azterketa ugarien ondorioz, formulazio ugari ulergaitzak direla ikusi du, nagusiki, gestio prozesalari lotuta daudenak (zitazio eta jakinarazpenak). Horregatik formularioak hobetu beharko dira eta zitazio eta jakinarazpenen atzean, egin beharreko jardueren azalpen bat idatzi beharko da. Honen laguntzarako *hizkera argitzeko teknologia zerbitzuak* daude eskuragarri. Zerbitzu hauen bitartez, idazkera ulergarriagoa lortu daiteke, gramatika eta esaldien egitura egokia izatea bilatzen baitute.

Azkenik, *instituzionalizazioaren* inguruan hitz egiten du komisioak. Aurretik esan dugun moduan, bi alderdiko komunikazio baten aurrean gaude, baina komisioak egindako azterketen bidez ikusi da zuzenbideko adituen eta hizkuntzako adituen kolaborazioa oso urria dela. Kolaborazio eta elkarlan hori lortzeko komisio bat eratzea proposatzen da, eta horrela, txosten honetan egindako gomendioak betetzen saiatuko lirateke. Honela, hizkera juridikoa modernizatzerako bidean pausu handi bat egingo litzateke aurrera.

Hirugarrenik, komunikabideetan erabiltzen den hizkerari buruzko gomendioak ematen dira, publikoari informazioa ematen dion baliabide nagusia baita.²⁷ Izan ere, auzitik at dauden pertsonak, hau da, herritar orok ulertzeko moduko informazioa eman behar dute eremu juridikoko testuek, eremu zail horretan gertatzen dena modu argi batean zabalduz.

Estatistiketan oinarrituta soilik hiritarren 1/4-ak izango du erlazioa auzitegiekin baina sozietateak justiziari buruzko informazioa jasoko du komunikabideen bitartez. Beraz, komunikabideetako profesionalak erabilitako hizkera juridikoa iluna, okerra eta zehaztugabea bada, gizartean ideia nahasi eta okerrak sortzea dakar. Horretarako, komunikabideetako profesionalak euren hizkerara moldatu beharko dute hizkera juridikoa.

²⁶ MINISTERIO DE JUSTICIA (2009): *Informe de la Comisión de modernización del lenguaje jurídico*, Madril, 15-21.or.

²⁷ MINISTERIO DE JUSTICIA (2009): *Informe de la Comisión de modernización del lenguaje jurídico*, Madril, 22-23.or.

Gomendio horiek guztiak eman arren, 2011. urteko gobernu aldaketak eragin nabarmena izan zuen eremu honetan. Izan ere, Justizia Ministerioko Idazkari Judizialak 2012-2015 urtetarako emandako [Akzioen Plana](#) eman zen eta bertan ez zen aipamen garrantzitsurik egin hizkera juridikoaren berritze edo modernizazioaren inguruan.²⁸

V. Euskararen erabilerari lotuta alor honetan egindako ekimenak

Euskararen erabilerari lotuta alor honetan egindako ekimenak, pixkanaka etorri diren ekimenak izan dira, euskara ez baita oso hizkuntza erabilia mundu mailan eta orokorrean nazioarte mailan eskubide honen alde eginiko ekimenak hizkuntza garatuago batzuen alde egin dira. hala era esan beharra dago, Euskal Autonomia Erkidegoak baliabide asko jarri dituela arlo honetan. Euskararen erabilera bultzatu nahian ekimen bat baina gehiago jarri ditu abian, hala nola arlo juridikoak testuak ulergarriagoak egiteko intentzioarekin eta denek aukeran izan ahal izateko testua euskaraz edo gaztelaniaz irakurri nahi dugun.

Hori horrela izanik, arlo honetan burututako ekimen batzuk aipatuko ditugu eta azkenik ekimen berri bat aurkeztuko dugu.

Justiziaren Aurrean Herritarren Eskubideen Gutunaren aplikazioaren aurrean Euskal Gobernuak ekintza ezberdinak eraman ditu aurrera, hala nola:

- Herritarrentzako arreta zerbitzu bulegoen eraketa. Gaur egun Euskal Autonomia Erkidegoan 16 daude:

Barakaldo	Tolosa	Bergara
Bilbao (2)	Irún	Eibar
San Sebastián (2)	Gernika	Amurrio
Vitoria	Getxo	Balmaseda
Durango	Azpeitia	

- Herritarrentzat zuzendutako komunikazioen erredakzio argi eta zuzena, kontzeptu konplexuen erabileretatik aldentuz.
- Herritarrei zerbitzua hizkuntza ofizialetan ematea. Justizia Sailak urtero euskararen barneratzeko ikastaroak antolatzen ditu organo judizialen kide den edonorentzako eta gainera bi hizkuntzetan eratutako dokumentuak errazten ditu, euskaraz eginiko ereduak informatikaren aplikaziorako moldatuz. Euskararen erabileraren inguruko ekimenak alderdi judizial guztietara hedatu dira eta epaitegi guztietan ere ezarri da.
- Bulego judizialean lanean dauden langileen postuak identifikatzeko kartelak, hizkuntza ezberdinetan.

²⁸ MAESTRE MARÍN, Jorge (2015): *El derecho a comprender el lenguaje jurídico*, El traductor invisible.

Akzioen Plana hemen duzue eskuragarri:

http://www.mjusticia.gob.es/cs/Satellite/Portal/1292427277121?blobheader=application%2Fpdf&blobheadename1=Content-Disposition&blobheadervalue1=attachment%3B+filename%3DPlan_de_Accion_de_la_SGAJ

- Alderdi judizial guztietan Justizia Sailak bermatuta ezarritako hizkuntza ofizialen eta atzerritarren itzultzaile edo interpreteak.²⁹

Baina adierazitako ekintzak burutzeaz gain, beste ekimen batzuk ere aurrera eramaten ari da Euskal Gobernuak momentu honetan. Azken ekimenetako bat: Euskal Gobernuak martxan jarri du www.euskadi.eus web-orrian “irakurketa erraza” deituriko proiektu bat. Aipatutako proiektuaren helburua testu argi eta sinplifikatuen integrazioa izango litzateke, herritarrek Euskal Administrazio publikoko informazio ofiziala modu erraz batean ulertu ahal izateko.

Egiten den lehen aldia izan arren, Euskal Gobernuaren konpromisoa poliki-poliki testuak aldatzea izango litzateke, hizkera espezializatuak sortzen dituzten zailtasunak ekiditeko (hizkera administratiboa, ekonomikoa, juridikoa,...), testu berrietan esaldi laburragoak eta argiagoak eratzuz. Web-orriaren barruan azpialar erabiliena seme-alabak beraien kargupean dituzten familientzako laguntza ekonomikoa izanda, bertan hasi da testuen aldaketa. Momentu honetatik aurrera, zerbitzu honek leihorri berri bat izango du “Ver Información en Lectura Fácil” deiturikoa, non informazio berdina irakurri ahal den baina modu argiago batean.

“Lectura Fácil Euskadi, Irakurketa Erraza” erakundearen eta Euskal Gobernuaren arteko lankidetzaren fruitua da webguneetako proiektu hau. Aipatutako erakundea izan da testuen egokitzapenaren arduraduna.³⁰

VI. Ondorioak

Ulertzeko eskubidea, hiritar guztiok dugun eskubide bat da, 2002ko apirilaren 16ko Justiziaren aurreko Hiritarren Eskubideen Gutunean aurreikusten den moduan. Eskubide honen helburua da, herritar guztiok ulertzea dokumentu edo idazki juridikoen edukia, bai eta zuzenbidean adituak direnek prozesuan zehar erabiltzen duten hizkera.

Espainiako erakunde juridikoek erabiltzen duten hizkera ordea, ez da askotan izaten herritarrek ulertzeko modukoa. Horri aurre egiteko, lan honetan zehar hainbat erakunde eta komisioren lana aipatu dugu. Izan ere, Espainian txosten eta lan ezberdinak argitaratu dira hizkera juridikoa modernizatzeko eta herritarrei hurbiltzeko helburuarekin.

Baina lan hori egin arren, praktikan haren eraginkortasuna zalantzan jar dezakegu. Hain zuzen ere, Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiaren barometroetan ikus dezakegu, Espainiako herritarren %82ak uste duela hizkera juridikoa konplexuegia dela eta ulertzen zaila dela.³¹ Beraz, ondorioa litzateke gaur egun zuzenbidean erabiltzen den hizkuntza ez dela herritarrek era argian ulertzeko modukoa.

²⁹ EUSKO JAURLARITZA: *Actuaciones llevadas a cabo por el Gobierno Vasco derivadas de la aplicación de la Carta de Derechos de los Ciudadanos ante la Justicia*

³⁰ EUROPA PRESS (2017): *Un proyecto de “lectura fácil” ayudará a comprender la información del Gobierno Vasco.*

³¹ MONTOLÍO, Estrella (2014): *Hacia la modernización del discurso jurídico*, Ed. Universidad de Alicante, Alicante, 26.or.

Espainiak bizi duen egoera politiko eta sozioekonomikoa dela eta, botere publikoen eta hiritarren arteko distantzia handitu dela ere pentsatzen dugu. Noski, horrek eragin nabarmena izan du hizkera juridikoa modernizatzeko garaian, askotan gardentasuna alde batera uzten saiatzen baitira. Hala ere, zuzenbideko estatu batean bizi izanda, botere publikoek bermatu behar dituzte hiritarren eskubideen gauzatzea, eta horretarako, bi alderdien komunikazio garden eta argia funtsezkoa dira.³²

Komenigarria izango litzatekeela iruditzen zaigu txantilo, formulario eta eredu estandarrak berritu eta hobetzea, arlo juridiko eta administratiboan gehienbat. Tresneria zaharkituak lehen aipatutako bi alderdien banatzearen alde egiten baitu. Gainera testu ulergarriagoak eta argiagoak egiteko ez da beharrezkoa ordu gehiago inbertitzea hauen osaketan, gaur egungo baliabide teknologikoak erabiltzea interesgarria izango litzateke, hala nola, testu aztertzaile gramatikal eta estatistikoak.

Hala ere, geure lanean zehar aipatutako ekimen guztiekin ere, gaur egun ez da harritzekoa ulertezina den testu juridiko batekin topo egitea, edo administrazioan lekuko hizkuntza ofizialetako bat hitz egiten ez dakien funtzionario batekin aurkitzea. tamalez, hori da geure gaur egungo egoera erreala. Azaldutako ekimen guztiek aurrerapauso sakonak eman dituzte ulertzeko eskubidearen alorrean, denon eskubide bat baita eta dagoeneko esan dugun bezala Estatuaren eta herritarren arteko komunikazio garbia beharrezkoa da harreman egoki bat egoteko.

Egindako ahalegin guztiak kontuan hartuta ere, oraindik bide asko falta da eskubide honek merezi duen garapenera heltzeko. Zehazki garapen horren faltarik nabarmenena erabilera murriztagoa duten hizkuntzen inguruan topatzen dugu, hala nola euskarari adibidez. dakigun bezala ingelesa *lingua franca* da eta herrialde gehienetan zalantza juridiko baten aurrean ez da arazorik topatuko ingelesez erantzuna lortzeko, baina euskaraz? lurralde-eremu txikiagoa duten hizkuntzen kasuan eskubide hau garatzea zaildu egiten da, ahalik eta baliabide gehien jarrita ere.

Beraz ondorio garbiena oraindik pauso handiak eman behar direla izango da. Eskubide hau benetan ezaguna egin behar baita, herritar guztiek jakin dezaten Estatuko botereek egindako testu zein arlo juridiko edo administratiboko dokumentu edo testu guztiak ulertzeko eskubidea dutela.

³² FUGALI MILIONE, Ciro, (2015): *El derecho a la motivación de las resoluciones judiciales en la jurisprudencia del Tribunal Constitucional y el derecho a la claridad: reflexiones en torno a una deseada modernización del lenguaje jurídico*, Estudios de Deusto: revista de la Universidad de Deusto, ISSN 0423-4847, Vol. 63, N.º. 2, 2015, págs. 173-188.

Bibliografia

ARGITALPENAK

- FUGALI MILIONE, Ciro, (2015): *El derecho a la motivación de las resoluciones judiciales en la jurisprudencia del Tribunal Constitucional y el derecho a la claridad: reflexiones en torno a una deseada modernización del lenguaje jurídico*, Estudios de Deusto: revista de la Universidad de Deusto, ISSN 0423-4847, Vol. 63, N°. 2, págs. 173-188.
- JUSTIZIA MINISTERIOA (2009): *Informe de la Comisión de modernización del lenguaje jurídico*, Madril.
- MONTOLÍO, Estrella (2014): *Hacia la modernización del discurso jurídico*, Ed. Universidad de Alicante, Alicante.
- URETA GUERRASA, Juan Antonio (2012): *Técnicas de Argumentación Jurídica*, Ed. Ediciones Legales, Lima.

WEBGUNEAK

- EUROPA PRESS (2017): *Un proyecto de "lectura fácil" ayudará a comprender la información del Gobierno Vasco*.
 URLa: <http://www.europapress.es/euskadi/noticia-gobierno-vasco-pone-marcha-proyecto-lectura-facil-comprender-informacion-administracion-20170319103540.html>
- EUSKO JAURLARITZA: *Actuaciones llevadas a cabo por el Gobierno Vasco derivadas de la aplicación de la Carta de Derechos de los Ciudadanos ante la Justicia*
 URLa: https://www.justizia.eus/servlet/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobheadername1=Content-Disposition&blobheadervalue1=filename%3Dactuaciones-gobierno-vasco-CAS-v1.0_0.pdf&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1290510303973&ssbinary=true&miVar=1511796748241
- INSTITUTO DE LECTURA FÁCIL, (2017): *Comprender y hacernos entender*, Madril.
 URLa: <https://repositorio.comillas.edu/jspui/retrieve/73454/GUIA%20DEF%20LENGUAJE%20CLARO.PDF>
- MAESTRE MARÍN, Jorge (2015): *El derecho a comprender el lenguaje jurídico*, El traductor invisible.
 URLa: <http://www.eltraductorinvisible.es/2015/03/El-derecho-a-comprender-el-lenguaje-juridico>